SPOR BİLİMLERİNDE

GÜNCEL KONULAR VE ARAŞTIRMALAR-3

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Elif KARAGÜN - Uzm. Ozan YILMAZ

ÇİZGİ e-Kitap

SPOR

BİLİMLERİNDE

GÜNCEL KONULAR VE ARAŞTIRMALAR-3

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Elif KARAGÜN

Uzm. Ozan YILMAZ

ÇİZGİ KİTABEVİ

BÖLÜM YAZARLARI

Prof. Dr. Fikret SOYER

Doç. Dr. Elif KARAGÜN

Dr. Öğretim Üyesi Ezgi SAMAR

Dr. Öğretim Üyesi Gamze ÜNALDI

Dr. Öğretim Üyesi Merve UCA

Dr. Öğretim Üyesi Ülkü ÇOBAN

Arş. Gör. Dr. Sabriye KARADENİZLİ TAŞKIN

Arş. Gör. Ayşegül Funda ALP

Arş. Gör. Cihan AYHAN

Arş. Gör. Gökhan ÇAKMAK

Arş. Gör. Müge SARPER KAHVECİ

Akademik unvan ve harf sırası gözetilerek sıralanmıştır.

Bu kitapta yer alan her bölümün tüm sorumluluğu (görseller, tablolar, çizelgeler, çizimler, grafikler, direkt alıntılar, etik/kurum izni vb.) yazarlara aittir.

Herhangi hukuki bir olumsuzlukta Çizgi Kitabevi Yayınları ve kitap editörü hiçbir konuda bir yükümlülük ve hukuki sorumluluğu kabul etmez, hukuki yükümlülük altına alınamaz. Her türlü hukuki yükümlülük ve sorumluluk ilgili bölüm yazar(lar)ına aittir.

Çok bölümlü/yazarlı olan bu kitap maddi bir değer ile alınıp satılamaz. Kitapta yer alan bilgiler alıntı yapılmak ve ilgili alıntıya atıf yapılmak koşulu ile kaynak gösterilmek üzere bilimsel ya da ilgili araştırmacılar tarafından kullanılabilir.

ÇİZGİ
KİTABEVİ

Çizgi Kitabevi Yayınları
E-Kitap

Genel Yayın Yönetmeni
Mahmut Arlı

©Çizgi Kitabevi
Aralık 2020

ISBN: 978-605-196-556-7
Yayıncı Sertifika No:17536

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -
EDİTÖRLER
KARAGÜN, Elif | YILMAZ, Ozan
SPOR BİLİMLERİNDE
GÜNCEL KONULAR VE ARAŞTIRMALAR-3

Sayfa Düzeni ve Kapak Tasarımı
Ozsum Academy

Baskıya Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah. Alemdar Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1 Çatalçeşme Sk. No:42/2
Meram/**Konya** Cağaloğlu/**İstanbul**
(0332) 353 62 65 - 66 - (0212) 514 82 93
www.cizgikitabevi.com
/ cizgikitabevi

İÇİNDEKİLER

	İÇİNDEKİLER	iv
	ÖNSÖZ	v
BÖLÜM 1:	**Psikotarih Kavramına Bir Bakış; Spor Ortamlarında Psiko Tarihsel Uygulamalar İçin Öneriler** *Doç. Dr. Elif KARAGÜN*	7-23
BÖLÜM 2:	**Öğretmenlerde Zaman Yönetimi ve Yaşam Kalitesi Algısının İncelenmesi (Kocaeli İli Örneği)** *Dr. Öğretim Üyesi Ezgi SAMAR & Arş. Gör. Cihan AYHAN & Prof. Dr. Fikret SOYER*	25-33
BÖLÜM 3:	**Elit Sporcular İçin Destek Programları ve Uygulamaları: Bazı Avrupa Ülkeleri İle Türkiye Karşılaştırması** *Arş. Gör. Ayşegül Funda ALP*	35-45
BÖLÜM 4:	**Türk Spor Yönetiminde Değişim Mühendisliğinin Uygulanabilirliği** *Dr. Öğretim Üyesi Gamze ÜNALDI*	47-57
BÖLÜM 5:	**Dünyada ve Türkiye'de E-Spor Ekonomisi** *Arş. Gör. Gökhan ÇAKMAK*	59-73
BÖLÜM 6:	**E-Spor Alanında Toplumsal Cinsiyet** *Arş. Gör. Ayşegül Funda ALP*	75-90
BÖLÜM 7:	**E-Spor'un Fiziksel Etkileri** *Arş. Gör. Müge SARPER KAHVECİ*	92-105
BÖLÜM 8:	**Kanser ve Egzersiz; Korumadan Tedaviye İmmünoterapi** *Arş. Gör. Dr. Sabriye KARADENİZLİ TAŞKIN & Arş. Gör. Müge SARPER KAHVECİ*	107-119
BÖLÜM 9:	**Covid 19, Goji Berry Meyvesi ve Egzersiz** *Dr. Öğretim Üyesi Ezgi SAMAR*	121-130
BÖLÜM 10:	**Sporda İnsan Faktörleri ve Ergonomiye Genel Bir Bakış** *Dr. Öğretim Üyesi Merve UCA*	132-154
BÖLÜM 11:	**Spor ve Rekreasyonda Ergonomi Yönetimi** *Dr. Öğretim Üyesi Merve UCA & Dr. Öğretim Üyesi Ülkü ÇOBAN*	156-161

ÖNSÖZ

Günlük yaşantımızın en önemli aktivitelerinden birisi olan spor; sağlıklı bir büyümeyi ve bedensel gelişimi doğrudan etkileyen unsurların başında gelmektedir. Bu sayede bireyin; zihinsel, bilişsel ve ruhsal becerileri dengede tutularak yaşam kalitesinin arttırılması sağlanır. Fiziksel aktivite ve spor, her yaştaki bireyin refahı üzerinde kısa ve uzun vadede bir etkiye sahip olabilecek çeşitli faydalar sunmaktadır. İyi bir ruh hali, stresin azaltılması, metabolizmanın hızlandırılması, kas kütlesinin arttırımı, doğru ve yeterli solunumun sağlanması vb. gibi sıralayabileceğimiz yüzlerce faydası olan bu bilim dalında yapılan çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır.

Bizim de bu alana katkıda bulunmak amacıyla hazırladığımız "Spor Bilimlerinde Güncel Konular ve Araştırmalar-3" adlı eserimizde çeşitli alanlardan çok değerli çalışmalar bulunmaktadır. 11 ana bölümden oluşan kitapta birbirinden güncel çalışmalara yer verilmiş, yapılan güncel araştırmalarla Spor Bilimleri'ne ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü cildin yayımlanmasında emeği geçen bölüm yazarlarına teşekkür eder, kitabımızın okuyucular için verimli olması ve alana katkı sağlamasını temenni ederiz.

Saygılarımızla…

Editörler

Doç. Dr. Elif KARAGÜN
Uzm. Ozan YILMAZ
Aralık 2020

BÖLÜM 1

PSİKOTARİH KAVRAMINA BİR BAKIŞ; SPOR ORTAMLARINDA PSİKO TARİHSEL UYGULAMALAR İÇİN ÖNERİLER

Doç. Dr. Elif KARAGÜN

Kocaeli Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
E-posta: elif.karagun@gmail.com

ATIF: Karagün, E. (2020). Psikotarih Kavramına Bir Bakış; Spor Ortamlarında Psiko Tarihsel Uygulamalar İçin Öneriler. Elif Karagün, Ozan Yılmaz (Ed.), *Spor Bilimlerinde Güncel Konular ve Araştırmalar-3* içinde (ss. 7-23). Konya, Çizgi Kitabevi Yayınları.

- BÖLÜM 1 -

PSİKOTARİH KAVRAMINA BİR BAKIŞ; SPOR ORTAMLARINDA PSİKO TARİHSEL UYGULAMALAR İÇİN ÖNERİLER

Doç. Dr. Elif KARAGÜN

Kocaeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
E-posta: elif.karagun@gmail.com

GİRİŞ

Günümüzde bilimsel bilginin önem kazanmasıyla multidisipliner çalışmalar ağırlık kazanmaktadır. Hangi meslek alanında çalışılırsa çalışılsın multidisipliner yaklaşılmadığı sürece yeni bir ürün ortaya konmakta zorlanılır. Bazen bilim ortamlarında alan içi ve alan dışı tartışmalar yaşansa da; bilim insanı mantığına uymayan bu yaklaşım; değişen ve gelişen dünyada işlevsel olmayıp, insanlığı geleceğe taşıyacak olan farklı bilgileri üretmede ve bu bilgiler sayesinde çözümlülüğe ulaşmada bir engel teşkil etmektedir. Gelişen teknoloji dünyasında yeni ve işlevsel çözümlere ulaşmak için pek çok bilim alanıyla çalışmak zorunlu olduğu bir gerçektir. Multidisipliner çalışan pek çok alandan biri de psikotarihtir. Psikotarih kavramı, aslında bazı bilim alanlarından daha eski bir geçmişe sahip olmasına rağmen üzerinde çok fazla durulmamış bir kavramdır. Psikotarih, tarihte olan olayların, ya da tarihe yön vermiş kişilerin; psikolojik bilgiler ışığında değerlendirilerek, olayları çözümlemeyi amaçlamaktadır. Bu amacın temelinde de; olayların geçmişini, nedenlerini bilerek ya da tarihe yön verenlerin davranış ve duygularını çözümleyerek gelecekte olası olaylara yön verebilmek açısından önemli görülmektedir. Psikotarih çalışmaları farklı alanlarda çalışılmış olsa da yeterli değildir. Ülkemizde bazı alanlarda kısmen çalışılan bu kavram, spor alanında çalışılmadığı görülmektedir. Kitabın bu bölümünde; sporda çalışılmamış olan bu alanı tanıtmak ve araştırmacılara bir fikir verilmek istenmiştir.

Bu açıdan, bölümün başında psikotarihin; ne olduğu, tanımı, tarihsel gelişimi ve çalışma alanları gibi konularda literatürden derlenmiş bilgiler aktarılacaktır. Derleme bilgilerin aktarımından sonra, Türkiye'de spor alanında araştırılmamış olan psikotarihin hangi konularda çalışılabileceği ile ilgili öneriler sunulacaktır.

1. PSİKO TARİH KAVRAMINA BİR BAKIŞ

Psikotarih kavramının tanımına bakıldığında, psikolojik açıdan yapılan yorum ve değerlendirmelerle tarihte olmuş olayları ve iz bırakmış kişileri, liderleri incelediği belirtilmiştir (Çelikkol, 2002). Bir başka tanımda ise, psikolojik yaklaşımlar kullanılarak; tarihte yaşamış ve bir alanda tanınmış kişiler veya ünlü liderlerin; çocukluk yaşantılarını, davranışlarını ele aldığı gibi; bir olayın tarihini, grupların veya farklı ulusların çatışmalarını aktarmada yani tarihsel olayların yorumlanmasında psikolojik bilgilerin kullanılmasını içeren çabalardan oluştuğu belirtilmiştir (Herdman, 2006; Şarlak ve Öztürk, 2020).

Tarihte önemli izler bırakmış insanların kişiliklerinin incelemesinin yanında, farklı gruplardan, ırklardan kişilerin veya daha büyük gruplar olan ulusların yapısı ve kültürü de araştırılmış, bu araştırmalarda da psikoloji biliminin bilgilerinden yararlanıldığı bildirilmiştir (Göka, 2013). Kısacası tarihsel olayların bir tür psikolojik değerlendirilmesi ve çağdaş psikolojinin bir alt alanı olarak ortaya çıkmış olan psikotarihin geçmişine bakıldığında; ilkçağlara kadar uzandığı görülmektedir.

Psikotarih incelemelerinde; tarihin psikolojisi araştırılmadığı, aslında ruhun tarihinin analiz edildiği belirtilmiştir. Yani tarihteki olayların psikolojik arka planlarının araştırıldığı, tarihin arka planının araştırılmasıyla da, geçmişte kalmış olaylardaki; insan ve toplum davranışlarının çözümlenmesi ve modellenmesinin sağlandığı belirtilmiştir. Böylece tarihteki davranışların çözümlenmesiyle; günümüzde ve gelecekte olabilecek olası olayların nasıl gelişeceğine ilişkin tahmin yürütülebileceği, geçmişteki davranışların temeli anlaşılmadan günümüzdeki olayların da anlaşılmayacağı ileri sürülmüştür (Öztürk ve Çalıcı, 2020a; Türel, Öztürk ve Çalıcı, 2018). Psikotarih çalışmaları sayesinde; tarihteki olayların nedenleri bulunduğunda; gelecekte olası sorunlara yol açabilecek duygusal durumlar ile liderlerin davranışları öngörülecek ve toplumda sorunlara yol açabilecek olası hatalar önceden belirlenerek engellenebileceği varsayılmaktadır.

Psikotarih; tarih, hukuk, adli bilimler, sosyoloji, psikoloji ve antropoloji gibi bilimlerle ortak çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalarda özellikle klinik psikoloji ve adli psikoloji gibi psikolojinin iki alt alanın ortaya koyduğu bilgilerle tarihsel olayların yorumlandığı belirtilmektedir (Öztürk ve Çalıcı, 2020b). Psikotarih çalışmaları incelendiğinde; tarihle ilgili yapılan önemli psikolojik yorumların daha çok biyografik

içerikli olduğu, yazarların biyografiyi yazarken psikolojik değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir. Bu çalışmalarda; tarihte yaşamış, topluma, insana dokunmuş önemli kişilerin tarihinden söz edilirken psikolojik süreçlerden de söz edilmektedir.

2. PSİKOTARİHİN GELİŞİMİ

2.1. Psikotarihin Dünyada Gelişimi

Psikotarih çalışmalarının ne zaman başladığına ilişkin literatür incelendiğinde; bir tarihçi olan Wegelin'in 1700'lü yıllarda hükümdarların psikolojisinden söz ettiği belirtilmiştir (Kaplan, 2019). "Psiko tarih" ise, bir kavram olarak; ilk kez biyokimya alanında profesör olan Isaac Asimov tarafından kullanıldığı görülmüştür. Asimov'un "Vakıf" isimli bilim kurgu serisinde; bir matematikçi olan Harl Seldon isimli kişinin, insan eliyle oluşturulan medeniyetin geleceğini öngören bir bilim kurgu olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu kitapta; psiko-tarihi yeni bir bilim alanı olarak geliştirdiğinden de söz edilmektedir (İnan, 2016; Öztürk ve Çalıcı, 2020a).

Bazı kaynaklarda Psiko-tarihin, Tevrat'ta yer alan Hz Yusuf'un hikayesi ve Yunan tarihçi Plutarkhos'un; "Lives" (Yaşam Öyküleri) eseriyle ilkçağlara kadar uzandığı belirtilmiştir (Kaplan, 2019). 1750 yıllardan 1900 yıllara doğru gidildiğinde; "kolektif ruh" kavramının psikotarih alanında ilk çalışılan konulardan biri olduğu görülmektedir. Bu kavram ise; Giambattista Vico (1668-1744), Johann Gottfried Herder (1744-1803) ve Auguste Comte (1798-1857) gibi düşünürler tarafından kullanılmıştır. Ancak bu kavram, soyut olması nedeniyle pozitif bilimciler tarafından reddedildiği de ileri sürülmüştür. Daha sonra ise olaylara yön veren bir unsur olması nedeniyle bazı tarihçiler tarafından kullanılan "milli karakter" kavramının ikinci olarak ele alındığından söz edilmiştir (Elban, 2018).

Psikotarihsel çalışmalar değerlendirildiğinde; ilk incelemelerin daha çok biyografi içeriğine sahip oldukları, bu incelemelerde; önemli kişiler anlatılırken psikolojik tespitler ve yorumların yapılması nedeniyle psikotarihsel öneme sahip biyografiler olarak değerlendirildiklerinden söz edilmiştir (Kaplan, 2019). Ancak psikotarih konularının sadece ünlü kişilerin; yaşamı, duyguları ve motivasyonlarını anlatan biyografilerden oluşmadığı, bu tür çalışmaların psikotarih konularından yalnızca bir tanesi olduğu, kişilerin yaşamını ele aldığı gibi tarihsel olayları da psikolojik açıdan yorumlaması

nedeniyle sadece biyografilerle sınırlandırılmayacağı belirtilmiştir (İnan, 2016; Öztürk ve Çalıcı, 2020 a).

Tarihte yaşamış ve izler bırakmış önemli kişilerin biyografilerle anlatılmasının; aslında anlatılan o önemli kişinin tarihinin açıklaması olduğu, kişilerin yaşamının psikolojik açıdan yorumlanarak açıklanmasının da psikotarih çalışmaları içerisinde değerlendirilmesine neden olduğu belirtilmiştir (Halkin, 2014). Bazı kaynaklarda psikobiyografilerin; daha çok Van gogh, Picasso, Hitler, Nietzsche gibi anlaşılmaları zor, alışılmışın dışında olan kişiler üzerine yazıldığı, nedeni ise; bu kişilerin karakterleri ve yaşantılarının karmaşık olmasının; onlara yönelik merak uyandırdığı ve onları incelemeye sevk ettiği ileri sürülmüştür (İnan, 2016).

Psikotarih çalışmalarının gelişimi incelendiğinde; genellikle Yunanlı Plutarkhos'tan söz edildiği de görülmektedir. Pluktakhos, "eş hayatlar" bazı kaynaklarda da "ünlülerin hayatı" olarak isimlendirilen ve tanınmış 50 kişinin yaşamını anlattığı eserinde biyografi çalıştığı görülmektedir (wikipedia, 2020a). Yine Pluktakhos ile aynı dönemde yaşayan Suetonius da, "oniki Sezar" kitabıyla biyografi yazdığı belirtilmiştir (wikipedia, 2020b). Suetonius'un yazdığı biyografilerde kişilerin yaşamı, başarıları ve sonrasında da karakterlerini anlattığı belirtilmiş. Ayrıca bireysel yaşamı dışında karakteristik özelliklerinin; topluma etkisi, yani kişilerin karakterinin toplumla olan ilişkisini ortaya koyduğundan söz edilmiştir (Elban, 2018; wikipedia, 2020b).

Yirminci yüzyıla girildiği süreçte farklı bilim alanlarındaki araştırmacıların da tarihle ilgilendiği görülmüştür. Hatta bilimsel bir tarih yazmayı amaçlayan Berr, psikolojiye ilgi duyduğu için psikolog ve sosyologlara tarih araştırmaları yapmaları için çağrıda bulunmuştur. Berr'in yaptığı bu çağrıya, tarih araştırmalarına toplum bilimleri yöntemlerini uygulaması ile bilinen "Annales Okulu" ilgi göstermiştir. Annales okulu; sosyoloji, ekonomi, sosyal psikoloji ve antropoloji gibi çeşitli toplum bilimleri ile işbirliği yapacak şekilde; tarih çalışmalarını geliştirmek için 1929 yılında; Marc Bloch ve Lucien Febvre gibi araştırmacılar tarafından Strasbourg Üniversitesi'nde ders verilen bir süreçte kurulmuştur (wikipedia, 2020c). Okulun öncülerinden olan Georges Duby adlı düşünür, "Le dimanche de Bouvines" isimli kitabının önsözünde; bilinen tarih anlayışının duygusal kısmından ziyade; tarihte oluşan sorunun bulunması ve bu sorunun çözümlerinin ortaya konması, böylece ekonomik veya toplumsal gelişmeleri

gözlemlemek gerektiğinden söz etmiştir. Annales okulu mensupları da; zaten bu önsözden de anlaşıldığı üzere; farklı bilimlerle işbirliği yaparak tarihi olayları araştırmayı ve altında yatan nedenleri ortaya koymayı amaçladığı için Berr'in psikoloji ve sosyoloji alanından uzmanların tarih çalışması gerektiğine ilişkin çağrısına ilgi göstermişlerdir. Bu şekilde tarih bilimcilerinin psikolojiye olan ilgileri, ayrıca Freud gibi psikoloji biliminde çığır açmış bir araştırmacının tarihe mal olmuş önemli kişilerin yaşamlarını psikolojik yorumlarla yazması, psikotarih denilen kavramın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Black & Macraild, 2016).

Psikotarihin gelişimiyle ilgili olarak literatür incelendiğinde; başlangıcı konusunda bazı farklı bilgiler olduğu görülse de; psikotarih kavramını anlatan tüm kaynaklarda Freud'un önemli bir noktada olduğu görülmektedir.

Psikotarih veya psikobiyografi yönteminin kullanılmasında öncü isim olan Sigmund Freud'un 1910 yılında Da'vincinin yaşamına yönelik yaptığı incelemeyi konu alan "Leonardo da Vinci ve bir Çocukluk Hatırası" isimli kitabı ile psikobiyografinin başladığı belirtilir. Bu çalışma aslında psikotarih çalışması yapmak için yazılmamışsa da psikotarih açısından önemli bir başlangıç olarak değerlendirilmiştir. Yine Freud'un yazdığı Totem and Taboo (1912), Cvilization and Its Discontents (1930) Moses and Monotheism (1939) gibi tarihsel ve antropoloji konularını içeren kitapları, ayrıca Dostoevsky ve Goethe üzerine hazırladığı kısa makaleleri de psikotarih için ilk temel çalışmalar olarak kabul edilmektedir (Kaplan, 2019).

Freud, kullandığı klinik yaklaşımlarını tarihte yaşamış ve tarihe mal olmuş kişilerin biyografilerini yazarken kullanmıştır. Bu şekilde psikanaliz tekniğini kullanarak yazdığı biyografiler de bir hayli ilgi görmüştür.

Almanya'da Hitlerle birlikte Nazi anlayışının hüküm sürmesi ve II. Dünya savaşının ortaya çıkmasındaki etkisi; ister istemez olayların altında yatan psikolojik etmenlere olan ilgiyi arttırmıştır. Bu süreçte özellikle irasyonel durumların nedenlerinin araştırılması da psikolojik bilgi ile yorumlanan tarih çalışmalarının artmasına yol açmıştır (Kaplan, 2019). II. Dünya Savaşı etkilerinin işlendiği yazılar psiko-tarih açısından değerlendirilse de, psikolojik açıdan bireylerin incelenmesinin sınırlı kaldığı da ileri sürülmüştür (İnan, 2016). 1950'lerin ikinci yarısından itibaren Freud'un etkisini devam ettiren, ancak Freud'un teorilerini savunmakla birlikte; kişilik gelişiminde sadece

biyolojik açıklamaların yetmediği eleştirilerinde bulunan neofreudyenlerin de psikotarih çalışmaları yaptıkları görülmüştür. Neofreudyenlerin araştırmalarına bakıldığında; kişilik gelişiminde psikoanalitik kuramının açıklamalarının yanında, sosyal ve kültürel yönün de önemli olduğu vurgusu yapılmıştır. Böylece kişiliğin açıklanmasında; biyolojik yönle birlikte sosyal ve kültürel yönün de eklendiği görülmüştür. Özellikle sosyal çevrenin etkisine değinmediği konusunda Freud'un çalışmalarına eleştiride bulunan Erikson'un; "Martin Luther" (1958) ve "Mahatma Ghandi" (1961) ile ilgili yaptığı ciddi psikolojik çözümlemeleri psikotarih açısından önemli görülmüştür. 2. Dünya savaşı sonrası psikobiyografi yazımında duraksama olduğu belirtilse de 1970'li yıllardan itibaren; tez, makale gibi psikobiyografik yayınlarda artma olduğu görülmüştür. Yine literatürde psikobiyografi uzmanı Alan Elms'in (2015), psikotarihe ilgi duyup bu konuda yazmak isteyenlere Shultz'un kitabını okumalarının önerildiği de ileri sürülmüştür (akt. İnan, 2016).

Psikotarih çalışmalarının gelişiminde; 1957 yılında Amerikan Tarih Kurumunun başkanı William L. Langer, tarih çalışmaları yapılırken psikoloji alanının ortaya koyduğu bilgilerin kullanılması gerektiği yönündeki açıklaması da psikotarihe olan ilginin arttırmasına yol açtığı belirtilmiştir (Woolf, 2014). Yetmişli yılların başında; tarih, psikanaliz, sanat, hukuk, din, eğitim, psikoloji, sosyal hizmet, işletme, antropoloji, siyaset bilimi, sosyoloji, film yapımı, psikiyatri, edebiyat, aile terapisi, gazetecilik gibi pek çok alandan üye kabul eden bir psikotarih derneği DeMause tarafından kurulmuş ve bir de psikotarih dergisi çıkarılmaya başlanmıştır (Öztürk ve Çalıcı, 2020a). Yine Lloyd deMouse tarafından 1970'li yıllarda dernek kurmasının yanı sıra psikotarih anabilim dalını da resmen kurma çalışmalarının yapıldığı, ancak günümüze gelene kadar henüz bir anabilim dalının olmadığı da belirtilmiştir (Kaplan, 2019).

Psikotarih, multidisipliner çalışan bir bilim olarak; psikoloji teorilerinden birini mutlaka tarihsel kişi ve olayların açıklamasında kullanmaktadır. Hatta psikoloji ve tarih bilimlerinin işbirliği yapmasının yanında; sosyoloji, antropoloji ve arkeolojiden de destek alınmaktadır. Psikotarih çalışmalarında analiz yapılırken işbirliği yapılan bilim dalları dışında; politik söylevler, karikatürler, yazılı ve yazısız metinler, resimler, arkeolojik ve antropolojik kazılar gibi birçok malzemeden yararlanıldığı da görülmektedir.

2.2. Türkiyedeki Psikotarihsel Çalışmalar

Türkiye'de psikotarih alanındaki incelemelere bakıldığında; daha çok bu alanın konularından biri olan psikobiyografi çalışmalarına dayandığı görülür. Türkiyede psikobiyografi alanında ilk çalışmanın da; Kıbrıs asıllı bir Türk olan ve Amerikada yaşıyan psikiyatri profesörü Vamık Volkan tarafından 1984'te yazılan ve 1998'de Türkçeye çevrilmiş olan "Immortal Atatürk" yani "Ölümsüz Atatürk" kitabıyla başladığı belirtilmiştir (İnan, 2016). Bu çalışmanın dışında kalan diğer araştırmaların ise genelikle din psikolojisi üzerine olduğu belirtilmiştir (Kaplan, 2019). Ayrıca psikotarih alanında ülkemizde yazılmış ilk kitap Prof. Dr. Ahmet Çelikkol tarafından yazılan "Tarih Psikiyatri Divanında" isimli kitap olduğu da kaynaklarda belirtilmiştir (Çelikkol,2002).

Türkiye'de ilk psiko-tarih dersi, Prof. Dr. Erdinç Öztürk tarafından 2017 yılında İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde açılmıştır. Bu derse; klinik psikoloji, tarih, tıp, hukuk, antropoloji, sosyoloji, filoloji, rehberlik psikolojik danışmanlık gibi multidisipliner alanlardan pek çok lisansüstü öğrencilerin katılım sağladıkları da belirtilmiştir (Öztürk ve Çalıcı, 2020a). Ayrıca Türkiye'de yapılan psikobiyografik çalışmaların dökümü İnan (2016) tarafından bir tablo haline getirilmiştir. İnan (2016)'ın hazırladığı bu tablo dökümü aşağıda verilmiştir. Türkiyede yapılan psikotarihsel çalışmalarla ilgili hazırlanan tabloya bakıldığında ülkemizde yapılan psikobiyografik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu da görülmektedir.

Türkiye'de Psikobiyografi Alanındaki Çalışmalar (1995-2015 arası)

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010 ve sonrası	Toplam
Kitaplar	1	1	4	3	9
Makaleler	0	0	0	2	2
Tezler	0	0	0	1	1
Çeviriler	0	0	0	1	1
Sunular/Dersler	0	0	0	3	3
Elektronik kaynaklar	0	0	0	0	0
Toplam	1	1	4	7	**16**

(Kaynak: İnan, 2016)

Bu kitap bölümünü hazırlama aşamasında da; gerek YÖK tez arama sayfasından ve gerekse arama motorlarından "psikotarih ve spor", "psikobiyografi ve spor" kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Ancak araştırmada Türk spor tarihi açısından yapılmış herhangi bir psikobiyografi ve psikotarih çalışmasına rastlanmamıştır.

3. Psikotarihin Konuları

Psikotarih konuları incelendiğinde üç temel alanda çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir. Nitekim literatürde de psikotarihin üç ayrı çalışma konusu olduğundan söz edilmiştir. Bunlar: Çocukluk çağı tarihi, biyografiler ve grupların etkileşimidir (Öztürk ve Çalıcı, 2020b) Bu çalışma konularını sırasıyla ele alıp açıklayacak olursak:

3.1. Çocukluk Çağı Tarihi

Psikotarihin üç konusundan biri belki de en önemlisi çocukluk çağı tarihi olarak ele alınmıştır. Çocukluk dönemi tarihi; ailelerin çocuklarını yetiştirme biçimlerinden başlayarak ailenin yapısı, ebeveynler tarafından maruz kalınan; şiddet, ihmal, istismar gibi tutumlarını araştırmaktadır.

Psikotarihin önemli konularından olan çocukluk çağı çalışmalarında; ailenin çocuğuna yönelik uyguladığı şiddet, ihmal ve istismarlar çalışılırken ailenin mensubu olduğu toplumun da bu konulara bakış açısı ve tutumları çalışılmaktadır. Ayrıca bu tutumların tarih süreci içinde geçmişe doğru gidilerek analizi de yapılmaktadır (Öztürk ve Çalıcı,2020b; Türel, Öztürk ve Çalıcı, 2018). Ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri sonucu oluşan çocukluk çağı travmaları incelenirken; bu olaylarla ilgili olabilecek tüm psikolojik durumlara bakılmaktadır. Çocukların yaşadığı travmaların bilinmesi toplumsal duyguyu da ortaya koymakta ve böylece çocukluk döneminde yaşanan travmaların önlenmesi için de çözüm önerileri sunulmaktadır.

Ailelerin travmatik etki yaratan çocuk yetiştirme stilleri aynı zamanda çocukları tarafından rol model alındığından bu tutumların kuşaklararası geçişi de sağlanmaktadır. Böylece çocuklukta yaşanan travmalar ve travma yaratan ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri de toplumda, nesilden nesile geçişi olmaktadır.

DeMause'a göre çocuk yetiştirme biçimleri; toplumların duygusal yapısında belirleyici rol oynamakta ve travmanın nesiller arası geçişinde bir tür aracı rol üstlenmektedir. Yapılan açıklamalarda; aynı dönemde yaşayan, aynı kuşağa mensup bireyler; aynı toplum içerisinde ebeveynleri tarafından benzer tutumla yetiştirildikleri için çocukluk döneminde yaşadıkları travmalar da birbirine benzemektedir. Böylece kolektif bir travma ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan kuşaklar arası travma geçişi de

psikotarih içerisinde çalışılan önemli bir konu olarak görülmektedir (Çelikkol,2002; Öztürk, 2018).

Çocuk yetiştirme tutumlarının kuşaklar arası aktarımını ifade edebilmek için psikojenik kavramı ortaya atılmıştır. Psikotarihsel incelemelerde sık söz edilen bir kavram olarak karşımıza çıkan psikojenik terimi de psikojenezden gelmektedir. Psikojenez, tarihsel değişim ve dönüşümün kaynağı olarak değerlendirilen çocuk yetiştirme stillerindeki değişimler ve bu değişimlerin de kuşaklararası aktarılmasıdır.

Bireyin yaşadığı toplumla etkileşimi, toplumun da bireyle olan etkileşiminde rol oynayan bir unsur olarak aile yapısı ve çocuk yetiştirme biçimleri olduğu görülmektedir. Tarihte geriye doğru gidildikçe ailelerin çocuk yetiştirme biçimleri ve kullandıkları yöntemlerin daha da travmatize edici olduğunu belirleyen Lloyd de Mause, ailelerin; çocuk yetiştirme stillerini, empati düzeylerini; geçmişten günümüze kadar tarihsel süreç içerisinde altı evreden geçtiğini belirlemiştir. Bu altı evreli olarak açıkladığı kuramı da psikojenik teorisi olarak isimlendirmiştir. DeMause'e göre; pikotarih açısından çocuk yetiştirme stilleri tarihin gelişiminde rol oynamaktadır. Çocuk yetiştirme tutumları da bir tür toplumun duygusunu oluşturmakta ve bu durumun da nesiller boyunca aktarılmasına aracılık etmektedir. Kısacası psikojenez çocuk yetiştirme stillerindeki değişimleri içermektedir. Psikojenez terimi ile birlikte ortaya atılan bir diğer kavram ise psikosınıftır. Psikosınıf: belirli bir toplumda yaşayan ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinin o toplum için aynı olmasını sağlamaktadır. Böylece çocuk yetiştirme stilleri aynı olan gruplar da psikosınıfı oluşturmaktadır (Balcıoğlu, Ildırım, 2020; Demause,1979; Öztürk, 2016; Öztürk ve Çalıcı, 2020a).

3.2. Psikobiyografi (psychobiography)

Psikoloji bilgilerinden yararlanarak, tarihte yaşamış ve tarihteki olaylarda önemli roller üstlenmiş ya da çeşitli alanlarda eserleriyle iz bırakan ünlü kişilerin; davranışlarını ve bu davranışlarını ortaya çıkaran nedenleri anlamaya yönelik yapılan çalışmalardır (Öztürk ve Çalıcı, 2020b; Türel, Öztürk ve Çalıcı, 2018). Biyografi aracılığıyla tarihte önemli bir yere sahip insanların yaşamları aktarılırken; kişilikleri, bakış açıları, karakterleri, olayları değerlendirme biçimleri ve sorun çözme becerileri anlatılıp psikolojik olarak yorumlanmaktadır (Halkin, 2014). Psikobiyografi, tarihsel öneme sahip kişilerin yaşamını ve çalışmalarını aktarırken; anı ve anlatı gibi kaynakları kullanarak

psikolojik yönden; davranışlarını ve duygularını, yani iç dünyasını açıklamaya çalışarak psikolojik-tarihsel analizler yapılmaktadır (İnan, 2016).

Psikotarih incelendiğinde; biyografi hazırlama çalışmaları sırasında tarihçilerin üç farklı yol izledikleri görülmektedir. Bunlardan: Birincisi; bireyi toplumdan farklı bir şekilde ele alan, toplumun bireye olan etkilerini, bireyin toplumla etkileşimini yok sayan ve bireyi toplumdan soyutlayan çalışmalardır. İkincisi; bireyi toplum içerisinde ele alıp toplumla birlikte değerlendiren çalışmalardır. Üçüncüsü ise; bireyleri, ailesi ve içinde yaşadıkları küçük gruplarla birlikte değerlendiren, içinde bulunduğu grubu da yorumlayan çalışmalardır (Elban, 2018; Tekeli 2011). Psikobiyografi yazılırken tarihsel öneme sahip kişilerin ele alınıp anlatılması önemlidir. Bu alanda çalışan uzmanlara göre; psikotarihsel öneme sahip bir psikobiyorgrafi yazılabilmesi için; öncelikle konuya yönelik bireysel bir ilgi duyulması gerekmektedir. Eğer alana ilgi duyuluyor ise ardından da çalışılacak kişinin yani konunun doğru seçilmesi ve sonrasında da biyografisi ele alınacak kişiyi iyi yorumlayabilmek için bireyi tanımak gerektiği ileri sürülmüştür. Kişiyi iyi tanımak için de sorulacak soruların seçiminin ve ön hazırlıkların iyi yapılması, konuya uygun psikolojik yöntemin belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir (Şarlak ve Öztürk, 2020). Psikobiyografi alanında Freud, 1910'da Leanordo da Vinci yaşamı üzerine yazdığı makalesinde psikiyatrik bozukların tedavisinde uyguladığı psikanaliz kuramını kullandığı için bu alanın öncüsü olarak kabul edilmiştir (Tosh, 2011).

4.3. Grup Psikotarihi

Psikotarihin üçüncü çalışma konusu da, grupların ve ulusların; davranışları, olaylara yaklaşımları, bu yaklaşımların nedenleri, dayanakları ve gruplar arası ilişkileri anlamaya ve psikolojik açıdan yorumlamaya yönelik yapılan çalışmalardan oluştuğundan söz edilmiştir (Öztürk ve Çalıcı, 2020b; Türel, Öztürk ve Çalıcı, 2018). Grup psikotarihi konusu, tarihsel gelişim içerisinde; geçmişten günümüzde gelene kadar toplumların diğer toplumlarla, grupların diğer gruplarla olan ilişkilerini ve harekete geçirici temel faktörleri araştırmaktadır.

Grup psikotarihi alanında çalışmalar yapılırken; kültürler arası karşılaştırmalar da yapılmaktadır. Ayrıca ulus, aşiret, kabile, parti ve tarikat gibi farklı gruplara dahil olan bireyleri bir araya getiren ve bu kişileri aynı eylemlerde bulunmaya yönlendiren ortak unsurları da analiz ettiği belirtilmiştir (Kaplan, 2019).

4. SPOR ALANINDA PSİKOTARİH UYGULANMASI

Psikotarih araştırmalarını yürütürken; hukuk, adli bilimler, antropoloji ve sosyoloji gibi farklı disiplinler ile yakın ilişkide olunduğu ve bu alanlarla birlikte işbirliği yapıldığından söz edildi. Psikotarih çalışmalarında, tarihsel olayların arka planındaki insan davranışı ve motivasyonlarının anlaşılması önemli olduğu da belirtildi. Olayların arka planının araştırılmasında farklı alanlarla işbirliği yaparak; tarihte yaşamış önemli kişileri konu alan psikobiyografiler, çocuk yetiştirme stilleri, çocuk istismarı ve ihmali ile grup araştırmaları psikotarihin üç temel konusu olduğu da aktarıldı. Literatüre bakıldığında Türk spor tarihinde psikotarihsel çalışmaların olmadığı, uluslar arası alanda yapılan çalışmaların da sınırlı olduğu görülmektedir. Psiko tarihin üç çalışma konusu üzerinden sırasıyla bir değerlendirme yapıldığında spor alanında psikotarih çalışmaların nasıl olması gerektiğine yönelik yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

4.1. Sporda Psikobiyografik Çalışmalar

Türk spor tarihine bakıldığında psikobiyografi çalışmalarına rastlanmamıştır. Sporda önemli katkıları olan ünlü liderler veya sporcuların yaşamını anlatan psikobiyografiler yazılabilir. Bu tanınmış ünlü liderler veya sporcuların; olaylara bakış açıları, problem çözme becerileri, kişilikleri, davranış ve duyguları; psikoloji biliminin verilerinden yararlanarak analiz edilebilir. Bu psikobiyografik çalışmalar yürütülürken; sosyoloji, antropoloji, psikoloji ve tarih bilimleriyle işbirliği yapılarak multidisipliner yaklaşımla spor tarihine katkı sunulabilir. Spor bilimlerinde yapılan akademik çalışmalarda genelde liderliği bir kavram olarak ele alan psikotarih dışında farklı yayınların olduğu görülmektedir (Donuk, 2007). Ancak psikotarih çalışmaları içerisinde yer alacak şekilde psikolojik bir yaklaşımla ünlü sporcuların veya spor liderlerinin yaşamlarını anlatan, başarı sağlamada harekete geçirici temel unsurları yansıtan psikobiyografi çalışmalarının ise olmadığı görülmüştür. Konuya psikotarihsel anlayışla bakıldığında spordaki başarıları ve motivasyonları anlaşılır kılmak için, spor tarihine önemli katkılar sunan; liderlerin, spor adamlarının yaşamlarının psikolojik bilgilerle analiz edilmesi sporun gelişimine önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Özelikle çok eleştirilmelerine rağmen sporda sürekli zirvede olan liderlerin veya sporcuların psikolojik değerlendirmeleri yapılarak, hangi kişilik faktörlerine sahip

oldukları, onları motive eden unsurların görülmesi ve gelecek nesil sporcuları ve liderleri motive etmede yol gösterici olması açısından önemli görülmüştür.

4.2. Sporda Çocukluk Çağı Psikotarihi

Çocuk sporcuların, gerek ailesinde ve gerekse spor ortamlarında maruz kaldıkları; ihmal ve suistimal davranışları, bu davranışların sonucunda yaşadıkları tarvmalar ve ailelerinin çocuk yetiştirme stilleri açısından çalışmalar yapılabilir. Spor branşları açısından farklı yaşlarda spora başlansa da, tüm branşlarda çocuk yaşta spor eğitimlerine başlandığı göz önüne alındığında ve çocukların yaşamında anne ve babadan sonra eğitimcilerin önemli bir noktada olduğu da düşünüldüğünde, spor ortamlarında çocuk sporcuların eğitimlerinden sorumlu antrenörlerin tutumları da önemli olmaktadır. Spor ortamlarında eğitmen ve ebeveynlik rollerinin iç içe olduğu göz önüne alındığında, psikotarihsel çalışmaların ortaya koyduğu verilerden yararlanarak sporcu yetiştirme stillerinin de çalışılmasının önemli olduğu düşünülmüştür.

Literatürde sporcuların şiddete maruziyet durumlarını sorgulayan bir çalışmada; araştırmaya katılan sporcuların; %76.3'ünün şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Şiddete maruz kaldığını belirten bu sporcuların; %87.1 gibi büyük bir oranı da spor ortamlarında şiddet gördüğünü belirtmiştir. Yine spor ortamlarında şiddet gördüğünü belirten sporcuların; %31.8'i antrenöründen, % 22.7'si hem antrenöründen hem de seyirciden, %13.6'sı hem antrenörü hem de kulüp yöneticisinden, %5.7'si sadece seyirciden, % 2.3'ü sadece kulübün yöneticisinden, % 23.9'u da hepsinden şiddet gördüğünü bildirmiştir (Karagün ve Çağlayan, 2014). Bu araştırma verileri göz önüne alındığında ve şiddetin travmatize edici bir durum olduğu da değerlendirildiğinde spor ortamlarında psikotarihsel açıdan travmanın çalışılması gerektiği sonucuna varılır. Ayrıca bu araştırma verilerinden sporcuların büyük bir oranının antrenörlerinden şiddet gördüğü ve antrenörlerin de çocuk sporcuları yetiştirmede önemli role sahip oldukları göz önüne alındığında, spor ortamlarında çocukluk çağı psikotarihsel çalışmaların yapılması önemli görülmüştür. Spor ortamlarında yapılacak çocukluk çağı psikotarihsel çalışmaların; hem spor ortamlarındaki çocuk sporcuları yetiştiren antrenörlerin eğitim ve uygulama stilleri, hem de çocukluk çağı travmalar açısından çalışılması gerektiğini göstermektedir. Yine yukarıda verileri sunulan araştırmada sporcuların büyük oranının spor ortamlarında

şiddete uğradığını belirtmesi (Karagün ve Çağlayan, 2014), çocukluk çağı travmalarının çalışılmasının önemli olduğunu göstermektedir.

Ayrıca uzun yıllar alanda çalışan bir spor psikoloğu olarak; spor ortamlarında çocuk sporculara hedef oluşturma ve hedef için motive etmede sonuç odaklı yaklaşımlar izlendiği bilinmektedir. Sonuç odaklı yaklaşımlarında; bilişsel çarpıtmalar açısından irasyonel düşünceyi ve sonuçta da kaygıyı tetiklediği görülmüştür. Sonuç odaklı yaklaşımlarda hedefe ulaşılmadığında ebeveyn, antrenör ve kulüp yönetiminin çocuk sporculara yönelik gösterilen yanlış tutumlar sonucu duygusal şiddete, dolayısıyla da travmaya maruz bırakılmaktadırlar. Gerek spor ortamlarında, gerekse spor dışı ortamlarda maruz kalınan travmatik durumlar dikkate alındığında; taravma ve çocuk yetiştirme stilleri açısından spor ortamlarında da çocukluk çağı psikotarihsel çalışmaların yapılması önemli görülmüştür.

4.3. Sporda Grup Psikotarihi

Psikotarihin çalışma konularından biri de etnik yapı, gruplar ve toplumlararası iletişimler olduğu göz önüne alındığında; spor tarihinde yaşanan ve pek çok can kaybına yol açan taraftarlar arası şiddet olayları da hatırlandığında; sporda grup psikotarihinin çalışılması önemlidir. Spor ortamlarında taraftarları şiddet eylemine yönlendiren sorunun kökenleri anlaşıldığında, gelecekte oluşabilecek seyirci şiddetinin önlenmesinde destekleyici olacaktır. Bu açıdan spor ortamlarındaki şiddetin önlenmesinde psikotarihsel çalışmaların yapılması önemli görülmüştür.

Ayrıca "grup" kavramı hakkında yapılan psikolojik açıklamalar. Özellikle bireyler yalnızken ve grup içindeyken farklı davranış gösterdiklerine ilişkin açıklamalarla incelemelerin yapılması yine gelecekte oluşabilecek şiddet eylemlerinin önlemesinde önemli değerlendirilmiştir. Bu konuda Le Bon'un (2001) "anonimlik" olgusu, "deindividuation" diğer adıyla "kimlik yitimi" yaklaşımı ile bakıldığında; spor ortamlarında fanatik bir grup içinde sorumlulukların yayılarak bireylerin başkalarının kendisini nasıl değerlendirildiğine ilişkin kaygıları düşmesiyle, normal zamanlarda hissedilebilecekleri; suçluluk, utanç, korku gibi duyguların ortadan kalktığı belirtilmiştir. Normalde toplumsal kurallara uyan kişinin grup içerisinde kendini kontrol mekanizması zayıflamaktadır. Böylece kişi bireysel kimliğini ortadan kaldırarak, fanatik gruba uyum sağlayıp saldırganlaşmaktadır. Ayrıca kendine yönelik bir tehdit algılayan kişi kendini

koruma amacıyla farkında olmadan ait hissettiği gruba yakınlaşma eğilimi göstermektedir. Böylece "paylaşılmış grup bilinci" diğer adıyla "grup fantazileri" ortaya çıkmaktadır. Paylaşılmış grup bilincine göre, bu tehdit algısına yönelik grubun yakınlaşması da; şiddet ve travmatik yaşantıyla baş etmek için bir nevi gösterilen "kollektif reaksiyondur". Bu kollektif reaksiyonda da şiddet ve şiddetin öğeleri yoğunsa o topluluktaki kişilerde şiddet eğilimi de artmaktadır (Türel, Öztürk ve Çalıcı, 2018). Tüm bu açıklamalar la bakıldığında gerek grup fantezilerine ilişkin açıklamalar, gerekse Le Bon'un bireylerin grup içine nasıl dâhil oldukları davranışlarının ne şekilde değiştiği ve liderlerin bu süreçlere etkisinin ne olduğuna ilişkin açıklamaları seyirci şiddetinin psikotarihinin ele alınmasının önemli olduğunu düşündürtmüştür. Ayrıca sosyal psikoloji ve sosyoloji bilimlerinin ortaya koyduğu bilgilerle spor ortamlarında grup psikotarih çalışılmalarının yapılması şiddetin nedenlerinin anlaşılması ve önlenmesi açısından önemli görülmüştür.

Yine yapılan araştırmalarda kültüre bağlı pek çok sendrom olduğundan söz edilmiştir (Hughes 1985; Öztürk ve Çalıcı 2020b). Bu açıdan sporda kültürel antropoloji bilgilerinden yararlanılarak psikotarihsel değerlendirmeler yapılabilir. Psikolojik antropoloji alt alanı içerisinde yer alan kişilik ve kültür arasındaki etkileşimler, davranışın kökeninde yer alan kültürün etkileri göz önüne alındığında, spor ortamlarında; özellikle farklı kökenlerden bir araya gelen sporculardan oluşan takımların başarı ve motivasyonlarını sağlayan temel faktörler çalışılabilir. Ayrıca spor tarihine bakıldığında seyirci gruplarının kendilerinden farklı takımlara sempati duyulmasını yok etmeye yönelik bir kine dönüştüren temel psikolojik unsurların belirlenmesi, kitle şiddetini harekete geçiren psikolojik faktörlerin anlaşılmasını ve gelecekte oluşabilecek seyirci şiddetinin önlenmesinin sağlaması açısından önemli ipuçları sağlayacağı düşünülmüştür. Sporda taraftarların çatışması, seyirci grupları arasında ölümle sonuçlanan şiddet davranışları, ayırımlar vb durumlar spor ortamlarında yaygın görüldüğünden özellikle sosyal psikolojinin verilerinden yararlanılarak spor ortamlarında grup davranışları ve farklı grupların birbiri hakkındaki düşüncelerin anlaşılmasında önemi olduğu değerlendirilmiştir.

Yine sporda psikotarihsel çalışmalar içerisinde, üzerinde durulması gereken bir diğer konu da; kültürel dinamiklerin etkin rol oynadığı bir ruhsal bozukluk olan anoreksiya nevroza ve bulimia nevroza gibi yeme bozukluklarıdır. Bu bozukluklar spor

ortamlarında da zaman zaman karşılaşılan durumlar olsa da grup psikotarihi çalışmalarında ele alınabilir (Kuğu, Akyüz, Doğan, Erşan ve İzgiç, 2002; Kaya, Yiğittürk ve Yalvaç, 2003). Ayrıca performans sporu açısından olmasa da sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandıran egzersiz psikolojisi açısından bakıldığında; daha çok kültürel dinamikler ve medyanın etkisiyle ortaya çıktığı düşünülen ortoreksiya nervoza adı verilen sağlıklı beslenme saplantısı da psikotarihsel çalışmalar açısından spor ortamlarında ele alınması gereken bir diğer konu olarak düşünülmektedir. Yine tarihsel süreç içerisinde geçmişten günümüze gelene kadar kültürler içerisinde değişim gösteren bedene yönelik tasvirler de çalışılabilir. Özellikle toplumun kadın bedenine yüklediği bu tasvirler ve etkileri de psikotarihsel açıdan ele alınması gereken konulardan biri olarak önerilmektedir.

SONUÇ

Psikotarihle ilgili aktarılan tüm bu bilgilerden yola çıkılarak ve Ülkemizde de sporda alanında psikotarihle ilgili çalışmaların yapılmadığı da göz önüne alındığında; araştırmacılara çalışılabilecek yeni konular hakkında fikir verildiği düşünülmektedir. Bu çalışmalar yapılırken, doğru analizler yapılabilmesi ve bu analizler ışığında gelecekte olası durumların değerlendirilerek önleyici olunabilmesi açısından; psikoloji, tarih, sosyoloji, antropoloji ve sporu da içine alarak farklı alanlarla işbirliğinde çalışılmasının önemli olduğu da göz önüne alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Balcıoğlu, İ., Ildırım E. & Öztürk E. (Edt.) (2020). Tarihin psikojenik teorisi. Psikotarih. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, p.53-62.

Black, J. ve Macraild, D.M. (2016). Tarih çalışmak. (Çev: N. Bozbora), Ankara: Yayın Odası Yayıncılık.

Çelikkol, A. (2002). Tarih psikiyatri divanında. İstanbul: Stüdyo İmge Yayınları.

Donuk, B. (2007). Liderlik ve spor. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Demause, L. (1979). Historical Group-Fantasies. The Journal of Psychohistory, 7(1), 1-70.

Elban, M. (2018). Tarihyazımından tarih eğitimine psikotarih. Tarih Okulu Dergisi, 11 (XXXV) 226-248.

Göka, E. (2013). Türkiye'de tarih yazımı içinde. V. Engin & A. Şimşek (Eds.), Tarih ve psikoloji bilimler: bir imkan olarak sosyal psikoloji ve psikodinamik yaklaşım (ss.471-483). İstanbul: Yeditepe.

Halkin, L.E. (2014).Tarih tenkidinin unsurları. (Çev: B. Yediyıldız). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Herdman, E. A. (2006). Derleme makale yazımında, konferans ve bildiri sunumu hazırlamada pratik bilgiler. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 3(1), 24.

Hughes C. (1985). The culture-bound syndromes. Folk illnesses of psychiatric and anthropological interest . İçinde R.C. Simons & C. C. Hughes (Edt.) Culture-bound or construct-bound? The syndromes of DSM-III. (pp.3-24). New York: Springer Dordrecht.

İnan, S. (2016). "Çocukluğunuza inelim..." Tarih yazımında psikobiyografiler: İyi örneklerden yöntemin belirlenmesine. Turkish History Education Journal, 5(2), 491-514.

Kaplan, H. (2019). Tarih bilimi ve metodolojisi. İçinde M. Y. Ertaş (Edt.), Psikotarih: Tarih araştırmalarında yeni bir yaklaşım (ss.127-134). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Karagün, E & Çağlayan, Ç. (2014). Sporcuların şiddete maruz kalma durumları ile öfke düzeylerinin değerlendirilmesi. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (KOSBED), 28 , 113 – 127.

Kaya, B., Yiğittürk, D, & Yalvaç, H.D. (2003). Anoreksiya nervosa tanılı iki kız kardeş: Olgu sunumu. Klinik Psikiyatri, 6 (1), 56-61.

Kuğu, N., Akyüz, G., Doğan, O., Erşan, E. & İzgiç, F. (2002). Üniversite öğrencilerinde yeme bozukluklarının yaygınlığı ve yeme bozukluğu olanlarda benlik saygısı, aile işlevleri, çocukluk çağı istismarı ve ihmalinin araştırılması. Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi, 10(3), 255-66.

Le Bon, G. (2001). Kitleler Psikolojisi, (Çev: T. Sağlam). İstanbul: Timaş Yayınları.

Öztürk, E., (2018). Psikotarih Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon. TURAZ Akademi https://www.researchgate.net/publication/330335639_Psikotarih_Ruhsal_Travma_ve_Dissosiyasyon_Psychohistory_Trauma_and_Dissociation.

Öztürk, E. (2016). Psikotarih açısından çocuk yetiştirme tarzları ve çocuk istismarı. Turkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine-Special Topics, 2(3), 24-34.

Öztürk, E., Çalıcı, C. & Öztürk E. (Edt.) (2020a). Dünyada ve Türkiye'de psikotarihin akademik yansımaları. Psikotarih. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, 86-89.

Öztürk, E., & Çalıcı, C., & Öztürk, E.,(Edt.) (2020b). Psikotarih, antropoloji ve kültürel psikopatoloji: çocukluk çağı travmalarından akıl hastalığına psikopatolojinin tarihsel ve kültürel seyri. Psikotarih. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, 33-41.

Şarlak, D., Öztürk, E., & Öztürk, E.,(Edt.) (2020). Psikotarihte lider analizleri: Psikobiyografi. Öztürk E, editör. Psikotarih. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, p.72-85.

Tekeli, İ. (2011). Birlikte yazılan ve öğrenilen bir tarihe doğru. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tosh, J.(2011). Tarihin peşinde-modern tarih çalışmasında hedefler, yöntemler ve yeni doğrultular. (Çev: Ö. Arıkan). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Türel, F.İ., Öztürk, E. & Çalıcı, C. (2018). Psikotarih açısından toplumsal şiddet olaylarının grup dinamikleri ve psikolojisi. Turaz Akademi, Akademisyen Kitabevi, 35-46.

https://www.researchgate.net/publication/336278871_Psikotarih_Acisindan_Toplumsal_Siddet_Olaylarinin_Grup_Dinamikleri_ve_Psikolojisi
Woolf, D. (2014). Tarihin küresel tarihi. (Çev: M. Moralı). İstanbul: Alfa Yayınları.

İnternet Kaynakları

wikipedia, (2020a); https://tr.wikipedia.org/wiki/Plutarhos
wikipedia, (2020b). https://en.wikipedia.org/wiki/Suetonius
wikipedia, (2020c). https://tr.wikipedia.org/wiki/Annales_Okulu